

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 85
אדר א' תשע"ו

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

והיא צמודה למתחם. אבל החסרון הגדול בפתרון הזה, שהגדרות של המתחם אינן קבועות במקומן, ובמשך זמן העבודה יזיזו אותן קצת, ויהיה זמנים שהלחי לא יהיה מכוון תחת החוט, וקשה לבדוק אותו עם המכשיר כל ערב שבת. כמו"כ יש לחשוש שילדים ישחקו ויזיזו קצת את הגדרות, או שיחול שינוי קטן ביום שיש אחרי בדיקת הבודק. לכן הפתרון השני הוא המומלץ, שיצמידו עמוד לגדרות, והחוט יהיה מעל גביו ממש, ולא יפסל בתזוזת הגדרות, כיון שהיכן שיצמידו החוט נשאר מעל גביו והוא כשר. האחראי בחר בין האפשרויות האלו לפי תנאי המקום, ותיקן את העירוב.

גדר שנפרצה, ועשיית צוה"פ בגובה נמוך מעמודי הגדרות

בעיר אחרת בצפון הזמינו את הבודק של מוקד העירוב, והוא עבר עם האחראי על גבולות העירוב. בקטע מסוים מהגבולות היו גדרות חזקות לאורך כמה מאות מטרים, ומתוכם היה קטע קצת יותר חלש, ובעל השטח הסמוך פרץ את הגדר כעשרים מטר, לצורך כניסת משאית וטרקטור. הבודק הגיע עם האחראי, ומיד האחראי אמר שכבר חודשים שבעה"ב מבטיח שיתקן את הגדר, ועדיין זה לא נעשה, ובינתיים האחראי טרח למצוא פתרון להכשיר את העירוב, כיון שהוא אינו יכול לפטור את עצמו בטענה שבעה"ב צריך לדאוג לכך, או להמתין שבוע מלתקן. ונאלץ לתקן את כל הנוקים שאחרים עושים.

במקרה זה האחראי פתר את הפירצה ע"י צורת הפתח מעמודי הגדרות שבצדדים. הוא מתח חוט מצד לצד, וקשר את החוט לראשי העמודים הקטנים, והנה יש אופן שקושרים את החוט מעל ראש העמוד של הגדר, והעמוד הוא הקנה של צורת הפתח.

חוט קשור לעמוד גדר שנפרצה, ובקבוקים לחיוב

בצורה זו החוט מעל גביו [ובעירוב עירוני זה יועיל גם אם העמוד קצת עקום], אמנם יש בעיה שבדרך כלל העמוד נמצא מאחורי הגדר שנתרה מחוברת אליו, [ודינו תלוי בנידון דלקמן, האם מחיצה לפני העמוד פוסלת גם כשהעמוד כנגד שטח

העירוב]. אבל במקום הזה האחראי עשה את האפשרות השניה, שקשר את החוט מן הצד של העמוד [מסביב לעמוד], והעמיד לחי לפניו. באופן זה צריך לפקח שהלחי נשאר קיים כל שבוע, ובאותו זמן שהגיע הבודק, לחי אחד היה קיים, והלחי השני נעלם.

בנוסף יש עוד בעיה הלכתית, שגובה הגדרות והעמודים מסוג זה, בדרך כלל הם רק מטר אחד [ולפעמים עוד פחות], וא"כ בהרבה מקרים גובה החלל של צורת הפתח פחות מ"י טפחים לשיעור חזו"א, כגון שבאמצע צוה"פ החול נעשה קצת יותר גבוה, או שבסמוך לעמוד הצטבר עוד מעט חול. וכן אם החוט ישקע מעט באמצע הוא ירד מגובה "י טפחים, והכרעת הפוסקים (סי' שס"ג סכ"ו) שצוה"פ שחללה פחות מ"י טפחים אינה כשרה. מלבד זה יש גם סכנה גדולה בחוט נמוך, שאנשים שעוברים לא ישימו לב ויתקעו בו, ובפרט אופנועים וטרקטורים המצויים בקצוות ערים אלו, יכולים להינקע עד כדי סכנת נפשות ממש. האחראי הוסיף משום כך בקבוקים ריקים ותלה על החוט [ע"י טבעת הקשורה סביב חוט העירוב, ולא בחוט העירוב עצמו], ובמשך הזמן היו משחקים בהם ומזיזים אותם לצד סמוך לעמוד (כמופיע בתמונה) ושוב לא היה ניכר החוט. ומפני סיבה זו קשה להתיר להשאיר חוט נמוך כ"כ, שכבר היו דברים מעולם. ויה"ר שלא יארע נזק, לעוסקים בדבר מצוה, ומ"מ חובתינו להישמר.

התמודדויות של האחראים עם נוקים בלי השבון

במערכת העירובים הקיימת ברוב ערי ישראל, יש חלק קשה ונכבד. מלבד הבדיקה השבועית של העירוב הדורשת להקדיש זמן יקר כל שבוע, נוסף החלק של התיקונים בדברים שניזוקו, שרובם מחמת בניה והרחבה, או עבודות תשתית ושדרוג ברחבי העיר. הדברים האלו אינם צפויים, ולפעמים האחראי עסוק או ממהר לצרכיו, וחושב לעצמו שיודרו ויעשה את הבדיקה בסיבוב מהיר, ופתאום מגלה חוטים קרועים, גדר שנפרצה, לחי שנעלם או נפגע, והוא חייב לוותר על צרכיו ולהתמסר לעירוב. דברים אלו מצויים מאוד, ודורשים מהאחראים התמסרות עצומה ומיוחדת, ויראת שמים גדולה, להתגבר על הקשיים ולא לתר פתרונות, ויחד עם הלחץ העצום [וחוסר התקציב], לא לוותר על הכשרות, ולעשות פתרון שיהיה כשר ע"פ ההלכה.

אחת מהערים שסובלות בשבועות האחרונים מנוקים בעירוב, היא העיר בני ברק, עקב עבודות מסיביות להקמת תחנות לרכבת הקלה, שתוביל מתל אביב לפתח תקוה. במקרה זה האחראי כבר ידע מראש שצפויה לו עבודה בתיקון העירוב, והתמסר מאוד לתיקון. בשבוע האחרון היה אברך שלמד מהגליונות את הבעיות וההלכות, וכשראה בליל שיש את האחראי שבא לתכנן את

מתחם בנית הרכבת הקלה מוקף מעמודי עירוב

התיקון, החל להתפלפל ולהתווכח איתו מה פוסל וכיצד לתקן שיהיה כשר. האחראי התעכב שם עד אחרי השעה אחת בלילה! ותיכנן ותיקן יחד עם עוד אדם שבודק עירובים בגוש דן. האברך חזר אז לביתו והיה בטוח שבוה הם סיימו למרות שלדעתו העירוב עדיין אינו כשר כהלכה. למחרת בשעה תשע בבוקר התקשר האברך למוקד העירוב לשאול ולהתלונן על כשרות התיקון, בתוך כדי כך הוא הלך שוב במקום הבעייתי, וגילה שבשעת בוקר מוקדמת האחראי בא, הוסיף עוד לחי כאן ועוד בלוק שם, ותיקן את כל הדברים.

בהזדמנויות כאלו אנו רואים את גודל המסירות של האחראים, להיות בלילה עד שעה מאוחרת, ומיד למחרת בשעת בוקר מוקדמת. והדבר הוא אחראים שאין שום התייחסות לשמירת חפצי העירוב. כל עבודה כזו של הרכבת ושל שידרוג ופיתוח, מתואמת עם כמה מחלקות ומערכות כדי להיזהר שלא לפגוע בכבלי החשמל והטלפון והמים ועוד מחלקות רבות, ואילו בעירוב הם פוגעים בלי השבון, ומשאירים לאחראי להתמודד עם כל מה שעשו ויעשו. תפקידנו לחזק את האחראים, ולתת להם סיוע גדול, שיוכל לפצות אותם ולהתמודד עם הקשיים הגדולים שיש להם, בתיקון העירוב למענו.

מתחם הרכבת הקלה מוקף חלק מעמודי העירוב ותיקונים

עיקר הבעיה כעת בעירוב באזור הנ"ל, שהעובדים תחמו מתחם גדול שבתוכו יעבדו, והוא מוקף כמה מעמודי העירוב. וכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק קי"א) שעמוד הנמצא בתוך גדר המוקף מארבע רוחותיו, לאו כלום הוא. ואמנם המתחם עצמו מוקף בגדרות, אבל יש בעיה בצורות הפתח העומדות לפני המתחם ואחריו, שיוצא שעמוד אחד שלהם מחוץ למתחם והעמוד השני בתוכו, והן אינם כשרות, וא"כ יש פירצה בסמוך לצדי המתחם.

הפתרון לכך הוא בשני אופנים. יש אפשרות להצמיד לחי לגדר של המתחם, באופן שיהיה מכוון מתחת החוט, ועי"ז הצוה"פ כולה מחוץ למתחם,

הבעיות מצוייות בעשיית פתרונות זמניים לתיקון העירוב

באחד העירובים שנבדקו לאחרונה, היה מקום שהרחיבו את העיר והחליפו את עמודי התאורה ששימשו את העירוב. האחראי פנה לקבלן המבצע, וביקש ממנו שיעשה לו פתרון זמני להכשיר את העירוב, עד שיגמרו את העבודות [ואז ממילא תהיה חומה גבוהה סביב לבנינים שתוכל לשמש לעירוב]. הקבלן מצא בשבילו מקל דק וגבוה, והצמיד אותו לגדר, ע"פ הנחיות האחראי על העירוב. כשהגיע הבודק של מוקד העירוב לבדוק את העירוב, הבחין כבר מרחוק שהעמוד התעקם מאוד, אך כשהתקרב הוא הבחין בבעיה יותר חמורה. הוא שאל את האחראי איך העמוד הזה כשר, הרי החוט קשור אליו מן הצד, ולא מעל גביו. אמר לו האחראי שהעמוד נמצא מאחורי ארון החשמל, והארון הוא הלחי.

והנה במצב הקיים שהעמוד התעקם הרבה מאוד, הרי החוט כבר אינו עובר מעל ארון החשמל, ובדאי צריך ליישר את העמוד ולכוון אותו שהלחי יהיה תחת החוט. וזו הבעיה הידועה בלחיים, שכאשר הם כשרים, הם מוסיפים הרבה בכשרות העירוב, להתיר חומים שוקעים מעט [שע"ז הם תמיד מעל גובה ראש הלחין], וכן להתיר חומים מתנדנדים מעט [שע"ז אינם יוצאים מרוחב העמודים, דהיינו הלחיים], אבל בפועל כיון שבעירוב עירוני קשה לפקח ביסודיות, הרי הלחיים נפסלים בהרבה צורות, והם גורמים לפסול את העירוב. ולכן ההוראה בעירובים עירוניים להשתמש בעמודים כשרים שהחוט מעל גביהם, ולא בעמודים שהחוט מן הצד ולחי מתחתיו, משום שעדיף שיהיה כשר בדיעבד [לפי שיטת מסוימות], ולא מהודר בשבת אחת ופסול ברוב השבתות. את הענין הזה האחראי ידע, ובאמת כמעט שלא היו לחיים בכל העירוב, אבל במקום הבודד שכן היה לחי, הוא לא היה כשר. כמוכן שהדבר נעשה רק מחמת ההכרח, מחמת שהעירוב נהרס והיה צריך למצוא מיד פתרון זמני, ועל זה היה דוה ליבנו, שהפתרונות הזמניים שנעשים בעירובים כמעט כל שבוע, תחת הלחין של יום שישי, בלי אפשרות להתיעץ עם רב המומחה לעירובים, גורמים שאיננו יכולים להיות בטוחים בכשרותם.

במוקד העירוב שוקדים גם על פתרון בעיה זו, לתת מענה טלפוני ע"י ת"ח מנוסים שמכירים את הפרקטיקה ההלכתית, וכבר תקופה ארוכה שיש הרבה אחראים על עירובים, גם מעירובים שכונתיים וגם מעירובים עירוניים, שמתקשרים בימי חמישי ושישי לשאול על פתרונות חדשים שהם עושים בעירוב, וע"י קריאת הגליונות הם שמו לב שיש בפתרון ההוא שאלה הלכתית.

לחי מארון החשמל שנמצא בתוך בטונדה

ולגופו של ענין, יש לדון בעצם הדבר, האם ארון חשמל כשר להחשב לחי, או שמוא יש בו בעיה כלשהי. וכמוכן האם הדברים נכונים לגבי כל ארונות החשמל, או שיש הבדלים ביניהם. והנה ברור שיש הבדלים רבים בצורת הארונות, ובעיקר במבנה הבטון שמסביב לארון, ולכן תלוי מאוד בצורת המבנה מתי הוא כשר לחי, וצריך שהאחראי ידע להבחין מתי אינו כשר, ומתי צריך לשאול. ובאופן כללי הדין הוא, שהארון עצמו בדרך כלל כשר לחי, כיון שהוא ישר יחסית בצד הקדמי שלו, [למרות החריצים של סגירת הדלת של הארון, מפני שהם קטנים], אך צריך שהחוט יהיה קרוב לתחילתו, שלא יהי מהחוט ולפנים [לתוך שטח העירוב], ג"א ד' טפחים, כמ"ש החזו"א וכדלקמן. וכל שכן הצדדים של הארון שהם חלקים ממש, אפשר לכוון את החוט שיעבור על הצדדים.

אבל כשיש לארון מבנה מבטון [בטונדה], יש לו שתי בעיות. א. הקירות שלפני המבנה, הם מחיצה לפני הלחי, וא"כ יוצא שהלחי עומד מאחורי מחיצה. וכידוע כתב החזו"א שלחי הנראה מבחוץ ואינו נראה מבפנים אינו כשר לצורת הפתח, [ישונה מדין לחי של מבוי שכשר גם כאשר הוא נראה רק מבחוץ, כמ"ש השו"ע סי' שס"ג ס"ט], משום שהעמודים והלחיים של צורת הפתח, צריכים לסתום מקצת מהפתח. אמנם במקרה שהלחיים עומדים כנגד שטח העירוב ורק יש מחיצה לפניהם, י"א שניתן להחשיבים כסותמים את הפתח, ולהתחשב במחיצה שלפניהם כאילו יש שני דברים סותמים, והלחי יהיה כשר. [והוכיחו כן מהחזו"א (סי' ע"ס ס"ק י"ט) לגבי מחצלת שגם אם היא פרוסה לפני הפתח, הפתח כשר אם נשאר בו חלל ד' טפחים ברוחב י' טפחים, ולפ"ז החזו"א סותר למש"כ

בסי' ס"ז ס"ק כ"ג שקרש שבולט לפני הלחי, מבטל את סתימת הלחי, וסמכו להכריע כמ"ש בסי' ע'. אמנם יש שדוחים את הראיה ממהצלת ומיישבים את דברי החזו"א, דמחצלת שאני שהיא דבר עראי, ואינה מבטלת את הפתח, ולפ"ז העיקר כמ"ש החזו"א בסי' ס"ז, או שעכ"פ יש סתירה בחזו"א ויש לחשוש לדינא].

לכן במקרה שיש מבנה בטון סביב לארון חשמל, ותמיד הארון שוקע מהבטון, יש מחלוקת אם ניתן להשתמש בארון עצמו ללחי [ע"י שהחוט יהיה מכון מעל גביו], כי יתכן שנחשב שהוא אחורי הכותל.

לחי מבטונדה של ארון חשמל, והעמדת לחי בתוכו

שאלה דומה לזו, שאלו האחראים על העירוב השכונתי ברמת בית שמש ג', שיש להם הרבה קשיים בעירוב, עקב הבניה המתקדמת, ובאחד השבועות היו צריכים לעשות צורת הפתח במקום שהיה רק את הבטון הנ"ל בלי הארון, והסתפקו האם הקיר הפנימי של הבטון יכול להיות הלחי, או שמוא צריך להוסיף לפניו לחי, או שגם זה אינו מועיל וצריך להעמיד לחי מחוץ לבטון, כדי שלא יהיה מוסתר מהקירות של הבטון.

והתשובה לכך, שהבטון עצמו אינו נחשב אחורי המחיצה, דאדרבה כולו הוא הלחי, והוא דבר אחד, [משא"כ הארון שבתוכו אינו דבר אחד עם הבטון, שהרי הוא מובדל ויש רווח בין הארון לקירות הבטון שבצדדים]. ואע"פ שהבטון עשוי בצורת האות ח' ועיקר הלחי הוא החלק הפנימי [דהיינו גג החי], מ"מ הורו הרבנים שאין חסרון בדבר, ונחשב שכולו יחד סותם מקצת מהפתח. ומ"מ בדרך כלל יש בעיה אחרת, שהמבנה רחב, ואם יש יותר

מג' או ד' טפחים מהחוט ולפנים, כתב החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח בהערה) דאפשר יהוי פתחי שימאי, [והטעם משום שאין דרך לעשות את מוזוות הפתח, רחבות כל כך הרבה יותר מהמשקוף], וכך התקבל להקפיד שהלחי לא יהיה רחב מהחוט ולפנים ג' טפחים, אא"כ החוט עובר מעל הג' טפחים הראשונים של הלחי. ולכן לא ניתן להשתמש בבטון עצמו ללחי, אא"כ החוט עובר בתחילתו, [ויתכן שצריך ג"כ שהקיר שבצד לא יבלוט יותר מידי לתוך חלל הפתח, וע"ז].

ולגבי העמדת לחי בתוכו, הנידון תלוי בדין הנוכר לעיל לגבי ארון החשמל, שאם הקירות שבצדדים בולטים יותר מהלחי וסותמים לפניו, יש לדון שאינו סותם מקצת מהפתח. אמנם במקרה שהמקום שבתוך הבטון גדול, אפשר להעמיד לחי בתוכו, באופן שיהיה שטח של ד' טפחים לפניו [כשיעור רשויות שבת], ויוצא שהוא סותם מקצת מהפתח והוא כשר לכתחילה. [ודין זה מבואר גם לגבי צורת הפתח שעמוד אחד של הצוה"פ שברחוב, נמצא בתוך החצר הסמוכה. שהמקור חיים כתב שהצוה"פ פסולה [הובא במשנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ג], והחזו"א (סי' ע' ס"ק כ"ב) כתב שבאופן שאין מחיצה תחת צוה"פ העמוד כשר. אבל זה דוקא אם יש שיעור ד' טפחים לפניו, משום שאז הוא סותם כלפי שטח הרשות שלפניו, וממילא הוא מועיל לסגור את ההיקף של כל הרחוב]. וע"י בקטע הבא.

גג הבטון מפסיק בין ארון החשמל לחוט

ב. נידון שני שיש לדון באופן שמתכוונים שארון החשמל שבתוך הבטונדה יהיה הלחי, לפעמים יש גג הבולט המפסיק בין הלחי לחוט. כיון שברוב המקומות יש לבטונדה גם גג מלמעלה שהוא בולט יותר מהארון, והגג אינו יכול להחשב המשך של הארון, [למרות שהוא מסתיים כמעט בשווה לזו], כיון שיש רווח בין גג הארון לבטון וניכר שהוא דבר נפרד, והוא גג ולא המשך של הארון. א"כ הגג פוסל את הלחי, ואי אפשר להשתמש בארון ללחי, [אא"כ הפועלים שברו את גג הבטונדה].

כמו כן במקרה שאין ארון חשמל, ומתכוונים שהבטונדה עצמה תהיה הלחי [כמבואר לעיל], יש בעיה כאשר יש לה גג המכסה מעליה, משום שיש גג מעל הלחי. ואין לומר שכיון שהכל יחידה אחת, גם הגג הוא הלחי עצמו ואינו מפסיק. משום שא"כ תהיה בעיה אחרת שהלחי אינו זקוף וישר אלא נכפף בגגו, והרי זה פתחי שימאי שהלחי עם בליטה גדולה כ"כ. וביותר מכך מבואר

גובה הקיר, כיון שאבן שיש אינה חזקה כשהיא לבד, והחלק הבולט יכול להישבר בקלות. ובמקומות כאלו יש להשתמש בלחי מברזל.

[הוספנו כאן מעניין ההתמחות בפרקטיקה המקצועית, כיון שבינתיים הרבה מקומות מתקנים עירובים ע"י עובדים מזדמנים, שאינם מנוסים בתחום העירוב, אלא בתחום העבודה בבנין ובמסגרות, וחסר להם הרבה ידיעות על אפשרויות טובות וכשרות, המותאמות לכל מקום לפי מה שהוא. וכבר הזכרנו כמה פעמים על חשיבות ההתקנה ע"י עובדים שמקצועיים בתחום העירוב דוקא, והדברים אינם צריכים הסבר כלל, שהרי בכל מקצוע נגרות ומסגרותובניה וכדומה, מבררים היטב על טיב העבודה והתמחותו באותו תחום, ולא מזמינים ארון לחדש שיה או שיפוץ מטבח מכלבוניק שלא יודעים על הנסיון שלו, כי התוצאות ידועות. כמו כן גם התקנת עירוב היא מקצוע, מלבד הכשרון לרתך ולקדוח, יש עוד הרבה פרקטיקה מעבר לכך, הן מבחינה כשרותית, והן מבחינת הטיב, שיוכלו אח"כ לתחזק את העירוב בקלות וביעילות. והחסכון בהתקנה, יכול להיות אח"כ מטריד מאוד ומכשול גדול. ואכמ"ל].

השקעה בפתרון קל במצב זמני

בהתקנת העירוב החדש, היה מקום אחד הסמוך לאתר בניה גדול, שנכנסים בו מנופים גבוהים, ולא שייך להעמיד שם את חוט העירוב באופן שלא יקרע. מן ההכרח במקום כזה, לעשות בינתיים צורת הפתח זמנית, שיורידו את החוט ויגלגלו אותו לצד, ויקשרו אותו בערב שבת. לשם כך המוקד התקין עמוד בגובה בינוני [באופן שמנוף סגור או טרקטור שכפו למטה לא יקרע את החוט], באופן שיש אפשרות קלה לקשירת החוט, בכדי לאפשר לאחראי לפקח ולטפל בעירוב בצורה קלה יחסית. האברכים שהזמינו את התקנת העירוב, חשבו אולי לוותר על ההתקנה באזור זה, ולהשתמש בפתרונות מאולתרים ע"י קרשים, כיון שבלא"ה הכל זמני. אולם המתכנן של העירוב מטעם המוקד הודיע אותם מתוך הנסיון, שיש הרבה בעיות בפתרונות המאולתרים, א. יש הרבה מקרים שלא מדייקים בהם, והקרשים זזים ואינם במקום הנכון, או שנופלים וניזוקים ע"י ילדים. ב. המאמץ לאלתר פתרונות ע"י לחיים וקרשים, מתיש מאוד את העוסקים בעירוב, וגם מביא בסופו של דבר להתרשלות במשימה. לכן חייבים להתקין מראש פתרון קל ונוח, עד כמה שאפשר במקום כזה.

ואע"פ שיוצא שמשקיעים סכום יפה בדבר זמני, נכון לדעת שיש גם הרבה דברים גשמיים שמשקיעים בדבר זמני, והענין כ"כ פשוט לנו שאיננו שמים לב, כמה אנחנו משקיעים בדבר הזמני. כל קבלן צריך להשקיע בהקמת גדרות חזקות באלפי שקלים מסביב לאתר לצורך זמני, בנסיעה לשבת נופש משקיעים בהרבה דברים [חוץ מהעירוב] לצורך זמני, ועוד הרבה דברים זמניים שאנו עושים. כמו כן בעירוב, יש צורך להוציא הוצאות נכונות להשלמת ההיקף גם באופן זמני, ואלו הן חלק בלתי נפרד מהעלויות של העירובים.

קירות הבטונדה משמשות ללחיים זמניים

במקום הנוצר המציאו עובדי מוקד העירוב פתרון מיוחד לחסוך בעלויות של הדבר הזמני. אורך הכניסה לאתר היא כ-47 מטר, [בחלק ממנה בנו גדר שבכמה מקומות נמוכה מהשיעור, ולכן צריך לעשות צוה"פ לכל אורך האתר] ומקפידים שלא לעשות צורת הפתח ארוכה כ"כ [אפילו בעירובים עירוניים], מפני שקשה למתוח חוט אורך כ"כ, ובהכרח שהוא ישקע ויתנדנד ברוח. המתכנן של העירוב מטעם המוקד הבחין שבאמצע היה ארון חשמל עם בטונדה מבטון כעין הנוצר לעיל, [הפעולים שברו לה את הגג], ואורך הארון היה לאורך הפירצה שבפתח האתר. המתכנן החליט לנצל אותו לעירוב, והציע פתרון קל, שאפשר שהצדדים של הבטון ישמשו ללחיים, והורה לעובדים שיעמידו עמוד בפנים בסמוך לארון, והחוט יצא מהעמוד לשני הכיוונים, ויעבור מעל הקירות שבציד הארון, וכיון שהקירות האלו חלקים וישרים, וגם אינם רחבים כ"כ, הם כשרים ללחי לכתחילה וא"כ הם יהיו הלחיים. וכך עשו.

עמוד בתוך הבטונדה הצדדים הלחיים

בחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שאם יוצא מהעמוד מוט מאוזן [יתד], אינו יכול להחשב המשך של העמוד, כיון שעמוד הוא הדבר המאונק, ובהכרח הוא נחשב משקוף. א"כ גם לגבי הבטונדה, בהכרח גג הבטון מוגדר כמשקוף, וממילא יהיה חסרון שהמשקוף מתחיל בבטון וממשיך בחוט ויש הפסק ביניהם, ולגבי הפסק במשקוף לא מועיל גוד אסיק, (כמבואר בחזו"א שם). לכן באופן שיש לבטונדה גג, לא ניתן להשתמש בה ללחי, לא בה עצמה, וגם לא בארון החשמל או לחי העומד בתוכה.

הקמת עירוב שכונתי חדש, עם גוון חדש

בשבוע זה הוקם בס"ד ע"י מוקד העירוב, עירוב שכונתי חדש בעיר אלעד, לאחר שהוציאו לאור מפה מהודרת של עשרה עירובים שכונתיים, נהיה ניכר החסרון שאזורים מסוימים אינם בתוך העירובים ההם, והתעורר ביקוש להרחיב ולהקים עוד עירוב לחמישה רחובות נוספים. תקופה ארוכה שהביקוש גדל, והאברכים דיברו על הענין, אך הענין התעכב מחמת הקושי לתכנן ולבצע. לפני שבועיים הם פנו למוקד העירוב שיקח את כל הפרויקט, שיביאו לתכנן את העירוב מבחינה הלכתית, ומבחינה מקצועית, ולבצע את ההתקנה, משום שאם יעשו לבד זה יסחב עוד זמן רב. הבודק הסתובב זמן רב ובחן

הוספת עמוד קטן להשלמת הגובה הרצוי

כמה אפשרויות, לאחר מכן הם בחרו באפשרות מסוימת, ונטלו מיד את עול ההוצאות, כדי שיקימו את העירוב בהקדם האפשרי.

צוות עובדי המוקד הגיעו בשבוע שלאחר מכן, ועבדו במרץ יותר מעשר שעות רצופות, מבוקר עד לילה, ובס"ד השלימו כמעט את כל ההתקנה, הכוללת כעשרים לחיים ותשעה עמודי הגבהה.

בהתקנת עירוב זה שמו דגש מיוחד לצורה האסטטית שלו, והיו לעובדי המוקד שני דברים חדשים. שיתכן שניתן להשתמש בהם במקומות נוספים. דבר אחד שרגילים בכל מקום לעשות עמודים גבוהים (5-6 מטר) התקועים בקרקע עם בטון, והם תופסים מקום במדרכה ובולמים כעשרים ס"מ. לעומת זאת באזור זה כל העמודים נעשו ע"י חיבור לגדרות גבוהות, או מעל קירות של מבנה פחי הזבל. יש מעלה בעמודים שלמים שעומדים על הקרקע [והחוט על גביהם בצורה כשרה], שגם אם הם מתעקמים עדיין יש מכשירם אותם, משא"כ כשהעמוד על גדר או על מבנה, אינו כשר אלא כאשר הלחי מכונן מתחת החוט, ומצוי מכשול בזה. ומ"מ בעירוב שכונתי שמפקחים עליו כראוי, אפשר לעשות כך, כדי שיהיה פחות בולט בקרקע, [והעלויות יותר קטנות]. רק צריך לשים לב שיהיה מקום מוגדר וקבוע לחוט העירוב, שאם הוא יזוז לצד או יקשרו אותו בטעות במקום סמוך, מיד יבחינו בו.

לחיים מאבני שיש

חידוש נוסף שהשתמשו בו הרבה באלעד, לעשות לחיים מאבן שיש. כיון שבעיר זו ובשכונות החדשות בערים נוספות, כל הרחובות והשבילים מגודרים בקירות אבן מצופות באבן ירושלמית, וממילא הלחי מברזל יותר ניכר ובולט בהם. לכן במקומות שהיתה אפשרות, השתמשו באבן שיש המוצמדת לכותל, ומכוונת תחת החוט, והיא כשרה כדין טיח שעל הכותל, ובולט ממנו המבואר ברמ"א (סי' שס"ג ס"ז) שהוא כשר לכתחילה. אך צריך לשים לב שבהרבה מקומות יש אבן שפה מעל הקיר, ובולטת מעט והוצצת בין הלחי לחוט, והרי זה כעין גג המפסיק בין הלחי לחוט [לשיטת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שסובר שגם בליטה קטנה מפסיקה, ע"י משנת"ל לעיל גליון 4]. אלא צריך להרחיק את השיש מהקיר, או להוריד מעט מבליטת האבן העליונה.

הדבקת לחי מאבן שיש

אמנם יש לציין שבמקומות שהקיר נמוך משיעור לחי [כגון במקרה המצוי שיש גדר ברזל מעל קיר נמוך], אין אפשרות לחבר אבן שיש שתבלוט מעל

כאמור לעיל אם החוט קשור מסביב לעמוד, אינו כשר כלל, מפני שצורת הפתח שהקנה העליון מחובר מן הצד פסולה (שו"ע סי' ש"ב ס"א), ורק אם החלק התחתון בולט באופן שיש בקע בעמוד (לשון החזו"א), הדינו כעין מדרגה, ניתן להחשיב את החלק הבולט בעמוד בפני עצמו, למרות שבמרכז העמוד יש המשך לעמוד. משא"כ בעמוד שהולך ונהיה צר בשיפוע - [כעין כובע ליצן], כתב החזו"א שהחוט הקשור בחלק הצר אינו נחשב מעל החלק הרחב, כי העמוד נידון כדבר חלק. וק"ו באופן שהעמוד נוטה באלכסון, לא ניתן לקשור חוט מסביב ולומר שהוא מן הצד.

עמוד תאורה נכפף בקשת

ובמשנ"ב (שם ס"ק ס"ד) כתב שאם חקק בראש העמוד חריץ כעין שעושים האומנים [כמו בעמודי פרגולה וסוכה], והצדדים של העמוד עודפים למעלה מהקנה [החוט] התחוב ביניהם, מסתפק הפמ"ג אם נחשב שהחוט מעל גבי העמוד או מן הצד כדון קנה שתחוב בין העמודים, דכל שאינו מעל העמוד נחשב מן הצד, ומצדד להחמיר. והחזו"א (סי' ע"א סק"ט) חולק ומתיר, מפני שאומרים דל מהכא את צדדי העמוד שאינם משמשים להכשר צוה"פ, וא"כ החוט מעל גבי העמוד ולפ"י יש שכתבו לדון גם בצורת העמודים הנ"ל כמו בעמודי תאורה, שהחלק התחתון רחב מהעליון, שלפי המשנ"ב יש חסרון של מן הצד, ועיי בספר נתיבות שבת. אבל למעשה פשטה ההוראה להתיר, משום שאינו דומה לדברי המשנ"ב שהמקום הכשר הוא באמצע העמוד, אלא כאן המקום הכשר הוא הצד החיצוני של העמוד [ובפרט שבאמת הוא מורכב מיחידה נפרדת], ובכה"ג גם למשנ"ב לא מתחשבים בהמשך הקיים במרכז העמוד.

על פי הדינים הנ"ל יש לדון בפתרון שעשה באחד הישובים ליד אשדוד, שהיו עמודי תאורה שהזרוע של המנורה נכפף בעיגול, והעוסקים קשרו את החוט בנקודת הכיפוף באופן שאם נמשך את העמוד בקו ישר, הוא יהיה מעל

עמוד שם שתי מנורות החוט כאמצע

העמוד, וא"כ הרי זה מעל גבי העמוד. אולם יש מקום לדמות אותו לעמוד נוטה, שהחוט הכרוך מסביבו אינו מעל גביו. ובפרט לפי מה שביאר החזו"א בעמוד המשתפע, שלא שייך לקשור את החוט מעל השיפוע ולומר שנחשב מעל גביו, א"כ גם בעמוד כזה אינו נחשב מעל גביו. השאלה הובאה לפני הרבנים, ואחד הרבנים אמר שתלוי לפי רמת השיפוע, שאם בתחילת הכיפוף הוא נוטה מיד בשיפוע חזק, יתכן שאפשר להחשיבו מעל גביו. אבל בכיפוף חלש יש לצדד אינו נחשב מעל גביו. [ועוד יש לדון לפי המשנ"ב הנ"ל, כיון שסוף סוף הרי זה עמוד אחד שממשיך יותר כלפי מעלה, ותלוי בהסבר הנ"ל בעמוד תאורה, ואכמ"ל].

שאלה נוספת, גם אם נאמר שבמקרה הנ"ל אינו נחשב מעל גביו, מה הדין כשיש שתי מנורות, שיש מקום לומר שאפשר לקשור את החוט בין שתי הזרועות, וזה יחשב מעל גביו של העמוד לפי החזו"א. שהרי גם אם הכל המשך אחד, הרי זה דומה לעמוד שחקק באמצע, דאמרינן דל מהכא את הצדדים. אמנם לפי המשנ"ב יש מקום לאסור כנ"ל.

הזרועות של המנורות משופעות רק מעט

אבל יש לדון בעמוד דומה שאמנם יש לו שתי מנורות, מ"מ הזרועות שלהן כמעט ישרות, שברור לכאן שאם היתה רק מנורה אחת, היה נידון כעמוד נוטה, שאי אפשר לקשור את החוט בנקודת הכיפוף שיהיה מעל גבי העמוד, כיון שהשיפוע מאוד קטן. אבל כשיש שתי מנורות, יתכן לדמותו למחלוקת המשנ"ב והחזו"א. ועיי ודו"ק.

בדעת ההתקנה, הנחיות המוקד שצריך לעמוד ולהשגיח על הפועלים כדי שיעשו כהלכה, למרות שההוראה נראית פשוטה. ואכן היה צריך לעצור אותם, שלא יצמידו את העמוד לקיר הפנימי של הבטון [שהוא האופן היותר קל להם מבחינה פרקטית], כי אז החוט יהיה יותר קרוב לחלק הפנימי, ויהיה בקיר הבטון שבצדדים [שהוא הלחץ], יותר מג' טפחים מהחוט ולפנים. [ואם הוא לא היה עומד עליהם, ברור שההתקנה לא היתה טובה, והיו צריכים להוסיף לחיים מבחינה].

חוט העירוב קשור מסביב לעמוד תאורה והחלק התחתון אינו בולט

באחד העירובים העירוניים שנבדקו לאחרונה, היה עמוד של עירוב שהיה דומה לחבריו, אבל מחמת שינוי קטן התברר שהוא אינו כשר כלל. באותו עירוב היו כמה צורות הפתח על עמודי תאורה גבוהים, והחוט היה קשור בצוואר של העמוד, וכיון שלפני חיבור המנורה מסתיים העמוד הרחב ויש מעליו כיסוי [הנקרא כובע] ומתחיל עמוד צר, לכן אם קושרים את החוט במקום הצר, נחשב שהחוט מעל גביו של החלק הרחב והוא כשר. באחד המקומות היה עמוד שונה, שברוב העמודים היה רק מנורה אחת, ובאותו עמוד היו שתי מנורות, ולכן צורת העמוד היתה שונה, ולא היה בה חלק צר יותר. הבודק עבר על חוטי העירוב, הבחין מרחוק שבעמוד הזה החוט אינו קשור בחלק הצר, הוא התקרב יותר וראה שאין בו חלק צר. וא"כ החוט הוא מן הצד ופסול, ופוסל את כל העירוב. הוא פנה לאחראי וטען שלכאורה יש בזה חסרון שהחוט מן הצד, והאחראי השיב לו שהעמוד הזה דומה לשאר העמודים, שהרי גם הוא מורכב משני חלקים, והזרועות של המנורות הם בנפרד מהעמוד ומולבשות על הצינור של העמוד, א"כ זה כמו כל המובעים של שאר העמודים שנחשב מעל גביו.

חוט העירוב קשור מן הצד, והחלק התחתון אינו בולט

והנה גם באופן שהמציאות כדבריו, שהזרועות של המנורות נכנסות בתוך העמוד הרחב, ויש בליטה קטנה, עדיין יש לשים לב, שאין כאן מקום ברור כ"כ כמו בשאר העמודים, שיש הבדל של כמה ס"מ, אלא מדובר בהבדל של חצי ס"מ ואפילו פחות, [כעובי הברזל], וא"כ קשה מאוד להצמיד את החוט מעל הבליטה, ובקלות מצוי שהוא יתרופף מעט וירד ממקום הקשירה, [ואפילו אם יש סיבוב עם קשר מעל הבליטה, בכל זאת אם יציאת החוט יורדת מהבליטה הוא פסול, כיון שדינים לפי מקום יציאת החוט השוקף על הפתח, כמבואר לעיל].

ובנוסף, אם יקשרו את החוט קצת יותר גבוה מהבליטה, יש חשש אחר, שיתכן שהעמוד נוטה מעט מאוד, וממקום הבליטה עד גובה החוט נוטה חצי ס"מ, ואז החוט אינו מעל הבליטה [כאשר הנטיה היא בצד של יציאת החוט], ודבר כזה כמעט שאי אפשר לבדוק. לכן קשה מאוד להכשיר עירוב בבליטה כזו קטנה.

אבל מלבד זה יש בעיה שהמציאות אינה נכונה. הבודק של המוקד לא היה יכול להבחין בזה בראיית עין, מחמת הגובה של העמוד, אבל הוא ידע שצריך לבדוק כזה דבר. הוא לקח את המצלמה, והגדיל את העינית, עד שראה בדיוק את מקום החיבור, וגילה שצורת החיבור הפוכה, העמוד צר, והזרועות של מנורות מתלבשות עליו מבחוץ, וא"כ העמוד התחתון אינו בולט כלל, וכאשר החוט קשור מסביב למוט של הזרועות, הוא אינו מעל העמוד, אלא מן הצד, ופסול.

הנה בדבר כזה קטן, יתכן שיפסל עירוב של עיר שלימה, ולצערנו הטעות מצויה, והדימוי שעושים לבד גורם מכושל גדול. בשנים האחרונות מתפשטת ההוראה של מערכות העירובים, לא להשתמש בפתרונות שונים שהעוסקים אינם יכולים להעלות בדעתם את כל פרטי ההלכות, ומצויים בהם מכשולות, אלא יש להחליף את כל העמודים, לעמודי עירוב מקוריים ומקצועיים. ומי שעדיין סומך על עמודי חשמל ותאורה וכדומה, צריך לנקוט בהזירות רבה, ולהזמין מומחה לעירובין שיבדוק ויעקוב אחר הנעשה, כדי שלא תהיה כל מלאכתו לבטלה, ולא יצא מכשול ח"ו לעיר שלימה.

הנה בדבר כזה קטן, יתכן שיפסל עירוב של עיר שלימה, ולצערנו הטעות מצויה, והדימוי שעושים לבד גורם מכושל גדול. בשנים האחרונות מתפשטת ההוראה של מערכות העירובים, לא להשתמש בפתרונות שונים שהעוסקים אינם יכולים להעלות בדעתם את כל פרטי ההלכות, ומצויים בהם מכשולות, אלא יש להחליף את כל העמודים, לעמודי עירוב מקוריים ומקצועיים. ומי שעדיין סומך על עמודי חשמל ותאורה וכדומה, צריך לנקוט בהזירות רבה, ולהזמין מומחה לעירובין שיבדוק ויעקוב אחר הנעשה, כדי שלא תהיה כל מלאכתו לבטלה, ולא יצא מכשול ח"ו לעיר שלימה.

צורות שונות בראשי עמודי תאורה

בענין זה העלה שבוע דיון רחב, לשולחנם של רבני העירובים, על צורות שונות בראשי עמודי החשמל, האם ניתן לקשור חוט על גבם בצורות שונות. חלק מהם הובאו בגליון הקודם, וביניהם היו כמה צורות שההכרעה בהם קשה, וכדאי לשתף את הלומדים קוראי הגליונות, בנידון זה.

הגליון נתרם לזכות ולרפואה שלימה

יציד יוסף בן שרה ניניו

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:
מוקד העירוב השכונתי
 מוקד חלום וידיע אפואלי על נבילות העירובים השכונתיים
 ניתן לקבל את הגליון במייל בש"ס, לטלוח בקשת ל: 483320@GMAIL.COM

